कुल प्रश्नों की संख्या : 42 | कुल पृष्ठों की संख्या : 08

Total No. of Questions : 42 | Total No. of Pages : 08

209

विषय : संस्कृतम्

Subject : SANSKRIT

समय : 03 घण्टे | पूर्णांक : 100

Time : 03 Hours | Maximum Marks : 100

निर्देशाः

(1) सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः सन्ति।

(2) प्रश्नानाम् सम्मुखे अङ्काः प्रदत्ताः।

प्र.1 शूलपाणि इति कः कथ्यते **(1)**

(क) विष्णुः
(ख) शिवः
(ग) इन्द्रः
(घ) चन्द्रः

प्र.2 सदाचारः इति पाठे कुलं केन रक्ष्येत्? **(1)**

(क) वृत्तेन
(ख) सत्येन
(ग) योगेन
(घ) मृजया

प्र.3 'प्राणस्य श्रेष्ठत्वम्' इति पाठे मनसा जनाः किं कुर्वन्ति? **(1)**

(क) पश्यन्ति
(ख) ऋण्वन्ति
(ग) वदन्ति
(घ) दयायन्ति

प्र.4 गीता मृतम् पाठें गुरोः पूजनं कीदृशः तपः अस्ति? **(1)**

(क) वाङ मयम्
(ख) मानसम्
(ग) तापसम्
(घ) शारीरम

प्र.5 'पुत्रोऽहं पृथिव्याः' इति पाठे द्रुमः कति पुत्रः समः अस्ति? (1)

(क) पञ्च

(ख) दश

(ग) षट्

(घ) नव

प्र.6 ''मे प्रियो भारतभव्यदेशः'' इति पाठे प्रथम मानव सभ्यता कीदृशी अस्ति? (1)

(क) भक्तिप्रदा

(ख) शांतिप्रदा

(ग) मोक्षप्रदा

(घ) ज्ञानप्रदा

प्र.7 दशभिः इति पदे का विभक्तिः? (1)

(क) सप्तमी

(ख) तृतीया

(ग) चतुर्थी

(घ) प्रथमा

प्र.8 'अजा' इति पदे प्रत्यय अस्ति? (1)

(क) टाप्

(ख) आप्

(ग) जाप्

(घ) ज्ञाप्

प्र.9 अधोलिखितेषु अव्ययम् अस्ति– (1)

(क) पुत्र

(ख) पत्र

(ग) कुत्र

(घ) सूत्र

प्र.10 अधोलिखितेषु पदेषु उपसर्ग युक्त पदम् अस्ति– (1)

(क) अवतारः

(ख) सूर्योदयः

(ग) आसीत्

(घ) पञ्चवटी

प्र.11 आर्यभटस्य जन्म कदा अभवत्? तेन कः ग्रन्थः रचितः? (2)

प्र.12 अधोलिखित पद्यस्य अन्वये रिक्त स्थानानि पूरयत– (2)

विद्यया स्फीयते ज्ञान ज्ञानात् तत्वनिदर्शनम्।

दृष्ट तत्त्वो विनीतात्मा सर्वार्थस्य च भाजनम्।।

विद्यया ––––स्फीयते, –––– तत्त्वनिदर्शनम,

दृष्टतत्त्वः –––– च सर्वार्थस्य –––– (भवति)

प्र.13 विरहकातरं तपोवनं इति पाठे "सम्प्रजं सतुम् अवारनुहिं" इति कः काम् कथयति? (2)

प्र.14 उचितं शुद्ध मेलनं कुरुत– (2)

अ		ब	
(क)	उत्तरे	(i)	श्रृंगेरी मठम्
(ख)	दक्षिणे	(ii)	शारदा पीठम्
(ग)	पूर्वे	(iii)	ज्योतिर्मठम्
(घ)	पश्चिमे	(iv)	गोवर्धनम पीठम्

प्र.15 कोष्टकात् समुचितं पदं चित्वा रिक्तस्थानापूर्तिं कुरुत– (2)

(क) दैत्य सेना –––––––––––प्रति धावति। (देवसेनाम्, देवसेनानाम्)

(ख) –––––––––––नीऽानि न पतेयुः। (वृक्षस्य, वृक्षात्)

प्र.16 अधोलिखित रिक्तस्थानानि पूरयित्वा श्लोक–निर्माण कुरुत– (2)

ब्राहमे –––उत्तिष्ठेत्–––रक्षार्थमायुषः।

–––परित्यज्य शरीरमनु––––––।।

प्र.17 शुनः (कुक्कुरस्य) द्वौ गुणौ वर्णयत। (2)

प्र.18 कवि भासेन रचित नाटक द्वयस्य नाम्नी लिखत। (2)

प्र.19 अधोलिखित वर्णानां समुचित उच्चारण स्थान कोष्ठकात चित्वा लिखत– (2)

(क) अ – (कण्ठ/जिह्वा)

(ख) ल् – (दन्ताः/तालु)

प्र.20 निम्नलिखितेषु द्वयोः पदयोः सन्धि विच्छेदं कृत्वा सन्धिनाम लिखत– (2)

(i) विद्यालय

(ii) गणेशः

(iii) एकैकः

प्र.21 अधोलिखित शब्देषु द्वयोः शब्दयोः रूपाणि निर्देशानुसारं त्रिषु वचनेषु लिखत– (2)

(क) बालक – तृतीया विभक्तिः

(ख) माला – द्वितीया विभक्तिः

(ग) साधु – प्रथमा विभक्तिः

(घ) नदी – चतुर्थी विभक्तिः

प्र.22 अधोलिखित पदस्य विभक्तिं वचनं च लिखत– (2)

अस्माकम् अथवा यूयम्

प्र.23 अधोलिखितेषु पद द्वयस्य प्रकुति–प्रत्ययं च पृथक् कुरुत– (2)

(क) कथितवान्

(ख) गत्वा

(ग) विरच्य

(घ) सेवमान्

प्र.24 अधोलिखितेषु धातुं प्रत्ययं च संयोज्य द्वयोः पदयोः निर्माणं कुरुत– (2)

(क) अधिक + तरप्

(ख) समाज + ठक्

(ग) बहु + त्रभ

(घ) गुरू + त्व

प्र.25 निम्नलिखित धातुषु द्वयोः धातु रुपाणि निर्देशानुसारं लिखत– (2)

(क) पचधातुः – लट्लकार उत्तमपुरूषः

(ख) गमधातुः – लङ्लकारः प्रथमपुरूषः

(ग) कथधातुः – लोट्लकारः उत्तमपुरूषः

प्र.26 अधोलिखितेषु वाक्येषु कोष्ठकात् उचित धातु पदैः रिक्तस्थानानि पूरयत्– (2)

(क) एकः बालकः (लिखन्ति/लिखति)

(ख) श्रीराम अयोध्यायाः नृपः (आसीत्/अस्ति)

प्र.27 समासाधारित युग्ममेलनं कुरुतः (2)

अ		ब	
(क)	पीताम्बरः	(i)	अव्ययीभाव समासः
(ख)	दीनदानम्	(ii)	द्विगु समासः
(ग)	सचक्रम	(iii)	बहुब्रीहि समासः
(घ)	पञ्चवटी	(iv)	तत्पुरूष समासः

प्र.28 अधोलिखित पदेषु द्वयोः पदयोः विग्रहं कृत्वा समासनामानि लिखत– (2)

(क) चन्द्रशेखरः

(ख) त्रिभुवनम्

(ग) राजपुरूषः

(घ) धर्मार्थौ

प्र.29 अधोलिखित गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानामुत्तराणि संस्कृतभाषायां लिखतं– (3)

लीलावती भास्कराचायस्य पुत्री आसीत् इति मन्यते। भास्कराचार्यः स्वबुद्धिमत्याः पुत्र्याः शिक्षणाय तस्याः मनोविनोदाय च गणितं समधुरकाव्येन अरचयत्। तेन रचितानां श्लोकानां सङ्ग्रहः लीलावती नाम्ना आम्नातः।

(क) भास्कराचार्यस्य पुत्र्याः किं नाम आसीत्?

(ख) भास्कराचार्यः पुत्र्याः शिक्षणाय कं समधुर काव्येन अरचयत्?

(ग) तेन रचितानां संग्रहः केन नाम्ना आम्नातः?

प्र.30 अधोलिखितं पद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषायाम् लिखत– (3)

माता गुरुतरा भूमेः खात् पितोच्चतरस्तथा।
मनः शीघ्रतरं वाताच्चिन्ता बहुतरी तृणात्।।

(क) भूमेः गुरुतरा का?

(ख) आकाशात् (खात्) उच्चतरः किम्?

(ग) चिन्ता कस्मात् बहुतरी?

प्र.31 अधोलिखितं नाट्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृत भाषायां लिखत– (3)

(द्वारपालः कवये दुग्धपूर्ण स्वर्ण पात्रं यच्छति। कविः तत्पात्रं स्वीकरोति चिन्तयति च।)

कविः – द्वारपाल। यदि शर्करा अस्ति? अस्ति चेत् किंचित देहि।

द्वारपालः – आम् अत्र शर्करायाः अभावो नास्ति। द्वारपालः शर्करामादाय कवये यच्छति। कवि दुग्धपात्रे शर्करां मिश्रयित्वा प्रत्यर्पयति। तद्गृहीबा द्वारपालः राजानं प्रति गच्छति।

(क) कविः कं स्वीकरोति?

(ख) कविः किं कथयति?

(ग) द्वारपालः शर्करामादाय कस्मै यच्छति?

प्र.32 अधोलिखित प्रश्नेषु त्रयाणां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृत भाषायाम् एक पदेन लिखत– (3)

(क) रक्तमुखः वानरः कुत्र वसति स्म?

(ख) पृथिवी कं परितः परिभ्रमति?

(ग) कः देवानामधिपः शक्रः अभवत्?

(घ) खरनखरो नाम सिंहः कुत्रं प्रति वसति स्म?

(ङ.) कीदृशानि कुसुमानि चित्तमाकर्षयन्ति?

प्र.33 रेखाङ्कित पदम् आधृत्य प्रश्ननिर्माणम् कुरुत– (3)

(क) <u>इन्द्रियाणां</u> मध्ये कलहः सञ्सातः।

(ख) <u>यद्भविष्यः</u> मत्स्यः विनश्यति।

(ग) जनेन <u>त्यागेन</u> भोक्तव्यम्।

प्र.34 रामायणस्य रचनाकारः कः? रामायणे कति श्लोकाः सन्ति? रामायणी कथा कति काण्डेषु विभक्त? (3)

प्र.35 भिन्न प्रकृतिकं शब्दं चिनुत– (3)

(क) सज्जनः, दिग्गजः, तट्टीका, मनोरथः।

(ख) नमस्ते, कश्चित्, सच्चित्, गुरोरादेशः।

(ग) सत्कारः, मनोहरः, तल्लीनः, दिगम्बरः।

प्र.36 अधोलिखितेषु कारक वाक्येषु प्रयुक्तां विभक्तिं लिख्यताम्– (3)

(क) 'कर्ताकारके' का विभक्तिः भवति?

(ख) 'परितः' योगे का विभक्तिः भवति?

(ग) 'नमः: योगे का विभक्तिः भवति?

प्र.37 अधोलिखितेषु कस्यचित् एकस्य चरित्रचित्रणं पञ्चवाक्येषु कुरुत– **(5)**

(i) राजा भोजः

(ii) लवः

(iii) शक्रः

प्र.38 स्वपाठ्यपुस्तके समागतान् कथासु कस्यचिद् एकस्य सारं पञ्चवाक्येषु लिखत? **(5)**

प्र.39 मन्जूषातः पदानि चित्वा ''वृक्षाणाम् महत्वम'' इति विषये पञ्चवाक्येषु एकम् अनुच्छेदं लिखत– **(5)**

औषधम्, काष्ठम्, सहायकाः, फलानि
पुष्पाणि, रक्षकाः, यच्छन्ति, प्रकृतेः
प्राणवायुम्, पर्यावरणस्य, छायाम्, शोभा

प्र.40 परीक्षायाम् प्रथम स्थानोपलब्धये भ्रात्रे वर्धापनपत्रम् लिखत। **(5)**

अथवा

शिक्षकपदे चयनस्य अवसरे स्वमित्राय वर्धापनपत्रम् लिखत। **(5)**

प्र.41 अधोलिखित अपठित गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानामुत्तराणि संस्कृत भाषायां लिखत। **(5)**

संसारे अनेकेषां दुःखानां मूलकारणम् अज्ञानम् एव। अज्ञानात् एव समाजे नानाविकाराणां जन्म भवति। हिंसा भ्रष्टाचारादयः ये उपद्रवाः अस्मान् पीड्यन्ति तेषां मूलम् अशिक्षा एव वर्तते। वयं शिक्षायाः प्रकाशेन अज्ञानस्य अन्धकारं हर्तुं सज्जाः भवेम।

(क) अस्य गद्यांशस्य शीर्षकं लिखत।

(ख) दुःखानां मूलकारणं किम्?

(ग) समाजे अनेके विकाराः कथं जायन्ते?

(घ) के उपद्रवाः अस्मान् पीड्यन्ति?

(ङ.) अज्ञानस्य अन्धकारं हर्तुं वयं किं कुर्याम?

प्र.42 प्रदत्त चित्रम् अवलोक्य पञ्चवाक्यानि रचयत– (5)

———————————————————————